

Kavram Analizi: Yaralı Şifacı

The Wounded Healer

Aslı Tekait¹ Emine Öksüz¹ Gülten Güvenç² Emine İyigün³

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı Ankara, TÜRKİYE
²Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Ankara, TÜRKİYE
³Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Ankara, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 22/05/2023

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 11/11/2023

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, Published online: 04/06/2024

ÖZ

Fiziksel ve psikolojik acı deneyimleri olan ve bunları diğer insanların yararı için kullanan bireyler "yaralı şifacı" olarak nitelendirilmektedir. Acı deneyimler bireyi hemşirelik, hekimlik gibi yardım edici meslekleri seçmeye yönlerebilir. Bilinçaltı yardım etme isteği/gayreti hastalara karşı şefkat ve empati duyulmasını kolaylaştırabildiği gibi, aşırı derecede olduğunda tükenmişlik ve depresyona neden olabilir. Bu yüzden sağlık çalışanlarının hasta ile ilişkisine yön verebilen ve mesleki uygulamalarını etkileyebilen yaralı şifacı kavramının açığa kavuşturulması önemlidir. Bu çalışmada "yaralı şifacı" kavramının açıklanması amaçlanmıştır. Walker ve Avant'ın kavram analizi yöntemi kullanılan bu çalışma Ocak- Nisan 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Literatür incelemesi Web of Science, Pubmed, ScienceOpen, Google Akademik ve Ulakbim veri tabanlarında "yaralı, yaralı şifacı, şifa, şifa vermek, iyileştirmek, wounded, healer, wounded healer, concept analysis, psychiatry" anahtar kelimeleri kullanılarak yapılmıştır. Yaralı şifacı ile ilgili erişim sağlanabilen 6 Türkçe makale, 17 İngilizce makale, 1 Türkçe kitap, 1 İngilizce kitap ile Türk Dil Kurumu Sözlüğü ve Oxford Learner's Dictionaries incelenmiştir. Kavram analizine göre; yaralı şifacı kavramının, genel olarak kendiliğin iyileştirici gücünü kullanma ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Tanımlayıcı özellikleri; farkında olmak, empati, çaba, yaralı şifacının iyileşmesi ve dönüşüm olarak sıralanmıştır. Kavramın hazırlayıcı özellikleri; yaşanmış acı deneyim, duyguları ifade etmek ve kendini tanımak olarak belirtilmiştir. Hazırlayıcı özelliklerin sonucunda da kendini anlama ve kendiliğin terapötik kullanımı becerilerinin gerçekleşebildiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak acı deneyimin birey için dönüştürücü ve iyileştirici olmasında bu deneyimi fark etmek, kabul etmek ve bununla ilgili duyguları ifade etmek önemlidir. Bu çalışma sağlık profesyonellerine kendini tanıma/anlama ve kendiliğin terapötik kullanımı konusunda yol gösterici olabilir.

Anahtar kelimeler: Kavram analizi, sağlık profesyoneli, yaralı şifacı

ABSTRACT

Individuals who have experiences of physical and psychological suffering and use them for the benefit of others are identified as "wounded healers". The painful experiences may lead individuals to choose helping professions such as nursing and medicine. Subconscious desire/effort to help can facilitate compassion and empathy towards patients, but when it is excessive, it can lead to fatigue and depression. Therefore; it is important to clarify the concept of wounded healer, which can conduct the relationship of healthcare professionals with patients and affect their professional practices. This study aims to explain the concept of "wounded healer". This study, using Walker and Avant's concept analysis method, was conducted between January and April 2023. The literature review was conducted in Web of Science, Pubmed, ScienceOpen, Google Scholar and Ulakbim databases using the keywords "wounded, healer, wounded healer, concept analysis, psychiatry". 6 Turkish articles, 17 English articles, 1 Turkish book, 1 English book, as well as the Turkish Language Association Dictionary and Oxford Learner's Dictionaries, which were accessible about the wounded healer, were examined. According to the concept analysis; It has been determined that the concept of the wounded healer is generally associated with using the healing power of the self. The descriptive features; awareness, empathy, effort, healing of the injured healer, and transformation. The preparatory features of the concept; painful experience, expressing emotions and self-knowledge. It was emphasized that as a result of the preparatory features, self-understanding and therapeutic use of self skills can be realized.

Keywords: Concept analysis, healthcare professional, wounded healer

ORCID IDs of the authors: AT: 0000-0001-6958-9691; EÖ: 0000-0003-3269-445X; GG: 0000-0002-8330-9497; Eİ: 0000-0002-2276-615X

Sorumlu yazar/Corresponding author: Doç. Dr. Emine Öksüz

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: eminetopac@gmail.com

Atıf/Citation: Tekait A, Öksüz E, Güvenç G, İyigün E. (2024). Kavram analizi: Yaralı şifacı. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 7(2), 579-585. DOI:10.38108/ouhcd.1300752

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

'Yaralı şifacı' kavramı ilk kez 1900'lü yılların başlangıcında analitik psikolojinin kurucularından biri olan psikiyatrist Carl G. Jung tarafından kullanılmıştır. Jung bu kavramıyla yardımsever insanların başkalarına yardım ederken aslında kendilerine yardım ettiklerini dile getirmiştir (Jung, 2011). Fiziksel ve psikolojik acı deneyimleri olan ve bunları diğer insanların yararı için kullanan bireyler 'yaralı şifacı' olarak nitelendirilmektedir (Abbott, 2018). Yaralı şifacı kavramının kökeni antik döneme kadar uzanmaktadır. Yunan mitolojisinde Titan tanrısı Cronus'un ve su perisi Philyra'nın oğlu olan Chiron, babasının annesini ve annesinin de doğumdan sonra kendisini terk etmesi sonucu tek başına hayatını devam ettirir. Bu süreçte Chiron şifacılık ve hekimlik sanatında uzmanlaşır. Ölümsüz olan Chiron, bir gün Herkül'ün zehirli oklarından biri tarafından yanlışlıkla yaralanarak sonsuz ve dayanılmaz acı çeker. Yaşadığı fiziksel ve psikolojik acı sonucu Chiron'un, hayatını diğer insanları iyileştirmeye adanması mitolojide 'yaralı şifacı' olarak adlandırılmasına sebep olmuştur (Jung, 2011; Streeter, 2017). Yunan mitolojisi dışında farklı kültürlerde de insanların kendi acılarını diğer insanların yararı için kullandıklarından bahsedilmektedir (Farber, 2016). Batı felsefesinin babası olarak nitelendirilen Platon, en yetenekli hekimlerin her türlü acıyı çeken hekimler olduğunu belirtmiştir. Çünkü bu hekimler yaşamak ve acılarıyla mücadele etmek için çabalayan hastalara empati duygusuyla daha iyisini yapmak için çaba harcamaktadır. Bu bir çeşit dayanışma gibidir. Bu dayanışmada tüm hastalara yönelik bir mücadele vardır (Farber, 2016; Hudzik, 2019). Hasta hekim ilişkisini inceleyen Lipp 'Yaralarım gözlüklerim haline geliyor ve karşılaştığım şeylere empati ile yaklaşmama yardım ediyor, böylece ayrıcalıklı hissediyor ve yaralarımın minnettarlık duyuyorum' diye belirtmiştir (Lipp, 1980). Geçmişteki bu örneklerden de anlaşılacağı üzere tüm kültürlerde acı çekme ile yardım etme isteği arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir.

Acı çekmek insan hayatının bir parçasıdır ve her insan fiziksel ya da ruhsal travmalar yaşayabilir. Bilinç, yaşanan bu acıları kaydederek insan davranışlarını yönlendirmektedir. Dolayısıyla bu deneyimler bireyi hekimlik, hemşirelik gibi yardım edici meslekleri seçmeye yöneltebilir. Diğer bir deyişle, bireyler kendi yaşamlarındaki acılara tanık olduktan sonra başkalarının acılarını hafifletme arzusuyla bazı iyileştirme üzerine olan meslekleri seçebilir (Christie ve Jones, 2014; Straussner ve

ark., 2022). Eski zamanlardan bu yana hekimlik ya da iyileştirme sanatı ile ilgili meslekleri seçenler için yaralı şifacı kavramı kullanılmıştır (Hudzik, 2019; Küçükparlak, 2017). Literatürde hemşirelik için de bu kavramdan bahsedildiği görülmektedir (Christie ve Jones, 2014; Missouridou ve ark., 2022; Piredda ve ark., 2022). Kendi yarasını tedavi etmeye çalışan birey bilinçaltı bir yardım etme isteği/gayreti ile bir şifacıya, bir sağlık çalışanına dönüşebilmektedir.

Bilinçaltı yardım etme isteği/gayreti hastalara karşı şefkat ve empati duyulmasını kolaylaştırabildiği gibi, aşırı derecede olduğunda tükenmişlik ve depresyona neden olabilir (Piredda ve ark., 2022; Straussner ve ark., 2018). Yaşanan bu deneyim kişisel olmaktan çıkarılıp, bilinçli bir şekilde anlaşıldığında ve kontrol altına alındığında birey için dönüştürücü ve iyileştirici bir etkisi olmaktadır (Christie ve Jones, 2014). İyileştirme için önce yaralı bireyin iyileşmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Eğer birey kendi yaralarıyla yüzleşmek istemez ve inkâr ederse, tüm gücünü diğer bireyleri/hastaları iyileştirme üzerine kullansa bile ruhsal bütünlüğe ulaşamaz ve mutlu olamaz (Christie ve Jones, 2014; Farber, 2016). Sol ve Luna (2019), 'Birçoğumuzun başkalarını iyileştirme arzusunun altında kendi iyileşmemize yardım etmek vardır. Genç yaşta kendimize nasıl değer vereceğimizi bilmediğimiz için, bilinçsizce başkalarının iyileşmesinde kendi iyileşmemizi ve değerimizi arama eğilimindeyiz' diye belirtmiştir. Bu duygusal deneyimi aşmaları için bireylerin kendi benliklerine doğru bir yolculuğa çıkmaları ve bu acılarının farkına varmaları önemlidir (Martin, 2010). Bireyin hastalarla etkileşimlerde kendine dönüp duygularını sorgulaması kendini tanıma gelişiminde önemli bir adımdır (Christie ve Jones, 2014). Tenzin-Dolma (2008) 'Chiron bize sadece iç yaralarımızı tanıyarak ve kabul ederek gerçek bir şifa bulabileceğimizden bahsetmiştir' diye belirtmiştir. Birey acı deneyimleriyle baş ettikçe, kendisi de iyileşecek ve iyileştirme sürecinde kendisini terapötik olarak kullanabilecektir (Abbott, 2018).

Acı deneyimlerle başa çıkma yeteneği bireyin bakım gücünü de derinden etkilemektedir. Yaraları bulmak, anlamak ve onarmak hem bireyi iyileştirecek hem de verdiği bakımın kalitesini yükseltecek, mesleki doyumu artıracak ve çalışma koşullarının zorlukları ile baş etmeyi kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda sağlık çalışanlarının hasta ile ilişkisine yön verebilen ve mesleki uygulamalarını etkileyebilen yaralı şifacı kavramının açığa kavuşturulması önemlidir. Bu

çalışmada ‘yaralı şifacı’ kavramının açıklanması amaçlanmıştır. Bu çalışma sağlık profesyonellerine kendini tanıma/anlama ve kendiliğin terapötik kullanımı konusunda yol gösterici olabilir.

Yöntem

Bu çalışmada ‘yaralı şifacı’ kavramının netleştirilmesi, tanımlanması ve derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda kavram analizi yöntemlerinden Walker ve Avant’ın kavram analizi yöntemi kullanılmıştır (Walker ve Avant, 2011). Bu yöntem sekiz aşamadan oluşmaktadır;

1. Kavramın seçimi
2. Kavram analizinin amacının belirlenmesi
3. Kavramın olası kullanım alanlarının belirlenmesi
4. Kavramın tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesi
5. Model vakanın oluşturulması
6. Sınırdaki ve karşıt vakanın oluşturulması
7. Kavramla ilgili hazırlayıcı faktörlerin ve sonuçların belirlenmesi
8. Kavramın ölçüm yollarının belirlenmesi

Çalışmada literatür incelemesi için Ocak- Nisan 2023 tarihleri arasında Web of Science, Pubmed, ScienceOpen, Google Akademik ve Ulakbim veri tabanlarında “yaralı, şifacı, yaralı şifacı, şifa, şifa vermek, iyileştirmek, wounded, healer, wounded healer, concept analysis, psychiatry” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Taramalar sonucu yaralı şifacı ile ilgili erişim sağlanabilen 6 Türkçe makale, 17 İngilizce makale, 1 Türkçe kitap, 1 İngilizce kitap ile Türk Dil Kurumu Sözlüğü ve Oxford Learner’s Dictionaries incelenmiştir.

Bulgular

1. Kavramın seçimi: Bu çalışmada ‘yaralı şifacı’ kavramı seçilmiştir.

2. Kavram analizinin amacının belirlenmesi: Bu çalışmanın amacı; yaralı şifacı kavramının netleştirilmesi, tanımlanması derinlemesine incelenmesi ve anlaşılabilirliğinin sağlanmasıdır.

3. Kavramın olası kullanım alanlarının belirlenmesi: Bu aşamada, yaralı şifacı kavramının sözlük tanımı ve farklı disiplinlerde kullanım şekli incelenmiştir.

Kavramla ilgili sözlük tanımları incelendiğinde ‘yaralı’ kelimesinin tıp alanında kullanıldığı, ‘şifacı’ kelimesinin de sağlık, psikoloji, sosyoloji, felsefe, ilahiyat gibi birçok alanda kullanıldığı saptanmıştır.

Türkçe ve İngilizce sözlüklerde yaralı şifacı kavramının yer almadığı görülmüştür (Türk Dil Kurumu, 2020; Oxford Learner’s Dictionaries,

2023). İngilizcesi ‘wounded healer’ olan bu kavram Türkçeye ‘yaralı şifacı’ olarak çevrilmiş ve çalışmalarda bu şekilde kullanılmıştır (Kalpaklı, 2021; Küçükparlak, 2017). Bu çalışmaların başlıklarından bazı örnekler şunlardır;

‘Developing services for long COVID: lessons from a study of wounded healers’ (Ladds ve ark., 2021)

‘The wounded healer: a phenomenological study on hospital nurses who contracted COVID-19’ (Piredda ve ark., 2022)

‘Celebrating the wounded healer’ (Martin, 2010)

‘Health and healing in Patch Adams: Patch Adams, the wounded healer’ (Kalpaklı, 2021)

Yaralı şifacı kavramının sözlük tanımları:

Yaralı şifacı kavramı; iki kelimededen oluşmaktadır. Kullanımının daha iyi anlaşılabilmesi için sözlük tanımları, yaralı ve şifacı olarak ayrı ayrı incelenmiştir. Yaralı kelimesi, Türk Dil Kurumu sözlüğünde ‘Yarası olan, yaralanmış (kimse), mecruh; mecaz olarak da dertli, üzüntülü’ olarak tanımlanmakta ve yara, Türkçe yar- ‘kesmek’ fiilinden +a son ekiyle türetilip ‘keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik’, ‘bir şeyin iç veya dış yüzünde herhangi bir etki ile oluşan ve tehlikeli olabilen oyuk, gedik, yarık’, ‘vücutta işlemekte olan çıban’, mecaz olarak da ‘dert, üzüntü, acı’ anlamına gelmektedir. Dert kelimesi Farsça kökenli olup ‘üzüntü’, ‘hastalık’, ‘ağrı’, ‘sorun, kaygı’ ve ‘ur’ anlamına gelmektedir. Üzüntü kelimesi Arapça kökenli olup ‘olması istenilmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliği, gam ve teessür’ anlamına gelmektedir. Acı kelimesi ise eski Türkçe kökenli olup ‘bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı’, ‘tadı bu nitelikte olan’, ‘herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırıp’, mecaz olarak ‘ölüm, yangın, deprem vb. olayların yarattığı üzüntü, keder, elem’, ‘çarpıcı, göz alıcı (renk)’, mecaz olarak ‘keskin, şiddetli’, mecaz olarak ‘kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü’ anlamına gelmektedir (EtimolojiTürkçe, 2020; Türk Dil Kurumu, 2020). Oxford İngilizce Sözlüğünde yaralı kelimesi ‘wounded’ olarak incelendiğinde, ‘bir yara ile enfekte, yaralı’; ‘wound’ olarak incelendiğinde ise ‘derinin kesilmesi veya parçalanmasına neden olan darbeye bağlı doku hasarı’ ve ‘bir kişinin duygularına veya itibarına zarar verme’ tanımları ile karşımıza çıkmaktadır (Oxford Learner’s Dictionaries, 2023).

Şifacı ve iyileştirici kelimeleri ile Türk Dil Kurumu sözlüğünde yapılan aramada herhangi bir sonuç bulunmadığı için şifa vermek, iyileştirme, iyileştirmek, iyileştirebilme, iyileştirebilmek, ıslah

etmek, iyi etmek kelimeleri ile arama yapılmıştır. İyileştirme kelimesi Arapça kökenli olup, ‘iyileştirmek işi, ıslah’ olarak tanımlanmakta; ekonomi alanında ‘iflas halindeki işletmeyi iyi yönetimle kâra geçirme’, tıp alanında ise ‘bir kimsenin iş yapmaya engel olan sakatlığını, yetersizliğini gidermek veya bozuk olan ruhsal durumunu düzeltmek amacıyla uygulanan tedavi, rehabilitasyon’ anlamına gelmektedir (Etimoloji Türkçe, 2020). İyileştirmek kelimesi Latince kökenli olup, ‘iyileşmesini sağlamak, sağlığına kavuşturmak, tedavi etmek’, ‘eksikliğini ve bozukluğunu gidermek, ıslah etmek’ anlamına ve ıslah etmek Fransızca kökenli olup, iyi bir duruma getirmek, iyileştirmek, düzeltmek’ ve ‘yola getirmek’ anlamına gelmektedir (Etimoloji Türkçe, 2020; Türk Dil Kurumu, 2020). İyileştirebilme kelimesi ‘iyileştirebilmek işi’ anlamına gelmektedir. İyileştirebilmek kelimesi de ‘iyileştirme ihtimali veya imkânı bulunmak’, ‘iyileşmesinde etkili olmak’ ve ‘iyileşmesine gücü yetmek’ anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2020). İslah etmek kelimesinde ıslah kelimesi Arapça ‘slh’ kökünden gelmektedir ve ‘düzeltme, sağaltma, uyum sağlama’ sözcüğünden alıntıdır. ‘İyi bir duruma getirmek, iyileştirmek, düzeltmek’ ve ‘yola getirmek’ anlamına gelmektedir (Etimoloji Türkçe, 2020). Şifa vermek kelimesi Latince kökenli olup; ‘iyi etmek, sağlığına kavuşturmak’ anlamına gelmektedir. İyi etmek ise; ‘iyileştirmek, hastalıktan kurtarmak’, ‘uygun yerinde bir davranışta bulunmak’ anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2020). Oxford İngilizce sözlüğünde şifacı kelimesi ‘healer’ olarak incelendiğinde, ‘geleneksel tıbbi tedaviden başka hastalıkları tedavi etmek veya yaraları iyileştirmek isteyen bir kişi’, ‘bir şeyi onaran veya onaran bir kişi veya şey’ ve ‘sıkıntı ya da ızdırap çeken bir şey’ anlamına gelmektedir (Oxford Learner’s Dictionaries, 2023).

Yaralı şifacı kavramının farklı disiplinlerde tanımları: Bu adımda birçok disiplinde yaralı şifacı kavramları incelenmiştir. Yara kelimesi tıp alanında, ‘farklı özellikteki ve farklı derecedeki kuvvetlerin vücutta oluşturduğu hasar’ olarak tanımlanmıştır (Sen, 2021). Şifa kelimesi sağlık alanında ‘ilaç yerine doğal güçleri kullanarak hasta insanları tedavi eden kişi’ olarak tanımlanmıştır (Oxford Learner’s Dictionaries, 2023). Psikolojide yaralı şifacı, ‘acı verici deneyim yaşayan terapistlerin, fiziksel ve duygusal acıları olan bireylerle terapiye devam etmesi’ olarak tanımlanmıştır (Zerubavel ve Wright, 2012). Bu tanımlara bakıldığında yaralı şifacı kavramının,

genel olarak kendiliğın iyileştirici gücünü kullanma ile ilgili olduğu görülmektedir.

4. Kavramın tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesi: Yaralı şifacı kavramının tanımlayıcı özellikleri, bu kavramın literatürde sık rastlanan özelliklerini içermektedir. Yaralı şifacı kavramının tanımlayıcı özellikleri; farkında olmak, empati, çaba, yaralı şifacının iyileşmesi ve dönüşüm olarak sıralanabilir (Christie ve Jones 2014; Schwab ve ark., 2016; Streeter, 2017; Zerubavel ve Wright, 2012).

Farkında olmak

Farkındalık; bireyin kendini, düşünce süreciyle ya da hayatındaki diğer insanlar yardımıyla değerlendirerek daha net görmesi olarak tanımlanmıştır (Christie ve Jones, 2014; Farber, 2016). Kendi acı deneyimlerinin farkında olmak yaralı şifacı bireylerin iyileşmesini ve başkalarını iyileştirme becerisi edinmesini sağlamaktadır (Christie ve Jones, 2014; Missouridou ve ark., 2022; Martin, 2010).

Çaba

İyileştirme sürecinde çaba sarf etmek; yaralı şifacı bireylerin tüm benlikleriyle uğraşarak ellerinden gelen her şeyi yapması, zaman ve enerji harcaması, yardım etme isteği, sürekli çalışması ve gayret etmesine karşılık gelmektedir (Christie ve Jones, 2014; Farber, 2016).

Yaralı şifacının iyileşmesi

Yaralı şifacı bireylerin iyileşmesi, yaşadıkları acı deneyimi başarılı bir şekilde aşmalarını içermektedir. Bireyin iyileşmesinde kendini tanıması, duygularını fark etmesi ve bu deneyimi kabullenmesi önemlidir (Farber, 2016; Zerubavel ve Wright, 2012). Yaşanılan acı deneyimin başarılı bir şekilde aşılması bireylerin iyileştirme gücünü etkin bir şekilde kullanmalarını sağlamaktadır (Christie ve Jones, 2014).

Dönüşüm

Dönüşüm; geçmişi ve geleceği daha iyi anlamak için paylaşım yoluyla duygularını kontrol etme sonucu oluşan değişim olarak tanımlanmaktadır. Chiron yaşadığı fiziksel ve psikolojik acı deneyimler sonucu kendini iyileştirmeye adayarak bir dönüşüm yaşamıştır (Christie ve Jones, 2014). Yaralı şifacı bireylerin yaşadıkları acı deneyimi kabul etmeleri sonucu duygusal olarak gelişme süreçleri birçok kazanım edinerek dönüşümlerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla dönüşüm iyileştirme sürecinde önemli bir kavramdır (Mealer ve Jones, 2013; Schwab ve ark., 2016).

5. Model vakanın oluşturulması: Aşağıda yaralı şifacı kavramının tanımlayıcı özellikleri

arasında yer alan farkında olmak, empati, çaba, yaralı şifacının iyileşmesi ve dönüşüm kavramlarını içeren model vaka verilmiştir.

Model vaka

Taha Bey 33 yaşında uzman psikiyatri hemşiresidir ve sekiz yıldır psikiyatri kliniğinde çalışmaktadır. Depresyon tanısı ile 38 gündür yatmakta olan Zeynep Hanım ile yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Görüşmelerinde Zeynep Hanım 15 yaşındayken babasının vefat ettiğini belirtmiş ve yıllarca üç erkek kardeşi ve kendisiyle annesinin yapayalnız mücadele ettiğinden bahsetmiştir. Aynı zamanda çoğu zaman yokluk çekerek zor şartlarda büyüdüklerinden bahsetmiştir. Taha Bey de Zeynep Hanım'a mimikleriyle üzüldüğünü belirtmiş ve sözel olarak da 'Babanızın vefatı sonrası annenizin yapayalnız hayata karşı mücadele etmesi çok zor ve yıpratıcı olmuş olmalı, doğru mu anlamışım?' diyerek Zeynep Hanım'ı gerçekten anlamış ve empati kurmuştur. Zeynep Hanım da görüşmeleri esnasında gerçekten anlaşıldığını hissettiğini belirtmiştir. Görüşmeleri boyunca Taha Bey tüm benliğiyle Zeynep Hanım'ı dinlemiş ve O'nun etkin baş etme becerileri geliştirmesi için elinden gelen her şeyi yaparak çabalamıştır. O gün nöbet çıkışı eve giden Taha Bey, kendi annesini de 18 yaşındayken kaybettiğini ve o günden beri neden hiç üzülmeyeceğini ve ağlamadığını düşünmüştür. Bastırılmış duyguları açığa çıkmış ve gözyaşlarına hâkim olamamıştır. Aslında annesinin vefatına ne kadar çok üzüldüğünü o an fark etmiştir. Yıllardır biriktirdiği bu duygu birçok konuda hayatını yönlendirmiş, içe kapanık bir insan olmasına, kendinden ve başkalarından hep kaçmasına sebep olmuştur. Yarası onu hep başka insanları iyileştirmeye yöneltmiştir. Taha Bey profesyonel yardım olarak, bu duyguları ile yüzleşip, baş etmeyi öğrenmiştir. Artık psikiyatri hemşiresi olarak hem kendine hem de hastalarına daha faydalı olacaktır. Taha Bey duygularının farkına varmış ve adeta bir dönüşüm yaşamıştır. Bu dönüşüm sayesinde hastaları ile iletişimi daha başarılı ve daha etkili bir hale gelmiştir.

6. Sınırdaki ve karşıt vakanın oluşturulması: Bu aşamada yaralı şifacı kavramının tanımlayıcı özelliklerinden sadece empati ve çabanın yer aldığı sınırdaki vaka ve tanımlayıcı özelliklerinin yer almadığı karşıt vaka verilmiştir.

Sınırdaki vaka

Seda Hanım 20 yaşında bir öğrencidir. Yaklaşık iki buçuk sene önce trafik kazası geçirmiş ve kazada sol kolunu kaybetmiştir. Yaşadığı olayın etkisi hala devam ettiği için travma sonrası stres bozukluğu

tanısı ile kliniğe yatırılıp yapılmıştır. Yasemin Hanım ise klinikte psikolog olarak görev yapmaktadır. Yasemin Hanım'ın sürekli gayret etmesi ve tüm benliğiyle çalışması Seda Hanım'ın iyileşmesinde yardımcı olmuştur. Görüşmeleri sırasında Seda Hanım Yasemin Hanım'ın empati yapması sebebiyle sürekli anlaşıldığını hissetmiştir. Yasemin Hanım'ın sözel ve sözsüz geri bildirimlerinin de farkına vararak içtenliğini hissetmiştir. Seda Hanım kısa zaman sonra iyileşerek taburcu edilmiştir.

Karşıt vaka

Merve Hanım altı yıldır psikiyatri uzmanı olarak görev yapmaktadır. Şizofreni tanısı alan erkek kardeşinin intihar etmesi nedeniyle psikiyatri alanında uzmanlaşmaya karar vermiştir. Çok sayıda psikiyatri hastasının tedavisini düzenleyerek, hastalarının yaşam kalitesinin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Hastalarına karşı yardım etme isteğiyle çabalayan Merve Hanım hastalarının iyileşmesi ile mutlu olmakta, ancak bir türlü aradığı huzuru bulamamaktadır. Çoğu zaman kendisini yorgun ve bıkkın hissetmektedir. Hastalarını iyileştirmekte fakat kendisi bir türlü iyileşmemektedir. Kardeşinin ölümü yıllar geçmesine rağmen onu derinden üzmektedir.

7. Kavramla ilgili hazırlayıcı faktörlerin ve sonuçların belirlenmesi: Kavram analizinde kavramın oluşmasını ve ortaya çıkmasını sağlayan özelliklere hazırlayıcı faktörler denilmektedir (Meleis, 2012; Walker ve Avant, 2011). Literatürde yaralı şifacı kavramının hazırlayıcı özellikleri olarak; yaşanmış acı deneyim, duyguları ifade etmek ve kendini tanımak yer almaktadır (Martin, 2010, Zerubavel ve Wright, 2012). Yaşanmış acı deneyimler bireyleri yaralı şifacı olmaya hazırlamaktadır. Duygularını ifade etmek de farkındalığı arttırmayı sağlamaktadır (Mealer and Jones, 2013; Schneider ve May, 2012). Yaralı şifacı olmak için önce bireylerin kendini tanımaları gerekir. Kendini tanıırken yaşadıkları acı deneyimi de tanımaları önemlidir (Christie ve Jones, 2014; Hudzik, 2019).

Kavram analizinde kavram oluştuktan sonra ortaya çıkan durumlara ise kavramla ilgili sonuçlar denilmektedir (Meleis, 2012; Walker ve Avant, 2011). Yaşanmış acı deneyim, duyguları ifade etmek ve kendini tanımak sonucu yaralı şifacıda kendini anlama ve kendiliğın terapötik kullanımı becerilerinin gerçekleşebildiği görülmektedir (Abbott, 2018; Christie ve Jones, 2014).

8. Kavramın ölçme yollarının belirlenmesi: Yaralı şifacı olarak nitelendirilen bireylerde yaralı şifacı özelliklerini değerlendiren bir ölçüm aracı

bulunmamaktadır. Ancak iyileşme sürecinde etkili olan kavramlardan empatiyi değerlendiren ölçüm araçları vardır ve ‘Temel Empati Ölçeği’ bunlardan bir tanesidir. Bu ölçek bireyin empati kurma düzeyini ölçmektedir (Topçu ve ark., 2016).

İyileşme sürecinde etkili bir kavram olan farkında olmak ile ilgili ise ‘Bilinçli Farkındalık Ölçeği’ bulunmaktadır. Bilinçli Farkındalık Ölçeği, bireyin o anda yaşananların farkında olma ve yaşananlara karşı dikkatli olma düzeyini ölçmektedir (Özyeşil ve ark., 2011).

Sonuç ve Öneriler

Yaralı şifacı kavramı iyileştirme sanatları ile ilgili mesleklerde ele alınması gereken bir kavramdır. Bu kavram yaşanan acı deneyimlerle doğrudan alakalıdır ve birçok birey yaşadığı acı deneyimi fark etmeden yardım edici mesleklerle yönelmektedir. Yaralı şifacı kavramının netleştirilmesi, tanımlanması ve derinlemesine incelenmesi bireylerin farkındalığının artmasında ve benliklerine yapacakları yolculukta faydalı olabilir. Acı deneyimin birey için dönüştürücü ve iyileştirici olmasında bu deneyimi fark etmek, kabul etmek ve bununla ilgili duyguları ifade etmek önemlidir. Bu çalışma sağlık profesyonellerine kendini tanıma/ anlama ve kendiliğın terapötik kullanımı konusunda yol gösterici olabilir.

Araştırmanın Etik Yönü/Ethics Committee Approval:

Kullanılan literatür kaynaklar bölümünde gösterilmiştir.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/Kavram: AT, EÖ; Tasarım: AT, EÖ, GG, Eİ; Danışmanlık: GG, Eİ; Veri Toplama ve/veya Veri İşleme: AT, EÖ; Analiz ve/veya Yorum: AT, EÖ, GG, Eİ; Kaynak Tarama: AT, EÖ, GG, Eİ; Makalenin Yazımı: AT, EÖ; Eleştirel İnceleme: AT, EÖ, GG, Eİ.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Acı çekme ile yardım etme isteği arasındaki ilişkiye dikkat çekilerek, acı deneyimlerin bireyi hekimlik, hemşirelik gibi yardım edici meslekleri seçmeye yöneltebileceği belirtilmiştir.
- Bilinçaltı yardım etme isteği/gayretinin hastalara karşı şefkat ve empati duyulmasını kolaylaştırabildiği gibi, aşırı derecede olduğunda tükenmişlik ve depresyona neden olabileceği dile getirilmiştir.

- Acı deneyimleri olan sağlık profesyonelleri için kendini tanıma/anlama ve kendiliğın terapötik kullanımı konusunda farkındalık oluşturulmuştur.

Kaynaklar

- Abbott DL. (2018). Trauma, disability and the "wounded healer". *Music and Medicine*, 10(3), 152-156. <https://doi.org/10.47513/mmd.v10i3.616>
- Christie W, Jones S. (2014). Lateral violence in nursing and the theory of the nurse as wounded healer. *Online Journal of Issues in Nursing*, 19(1), 27-36.
- EtimolojiTürkçe. Erişim tarihi: 25.05.2020, <https://www.etimolojiturkce.com>
- Farber SK. (2016). The concept of the wounded healer. Abingdon: Taylor & Francis, p. 24-53.
- Hudzik, B. (2019). The wounded healer: a doctor's experience of being a patient. *JACC: Case Reports*, 1(2), 228-229.
- Jung CG. (2011). *Memories, Dreams, Reflections*. Jaffé A, editör, Revised edition, New York: Vintage Books.
- Kalpıklı F. (2021). Health and healing in patch adams: patch adams, the wounded healer. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(27), 52-71.
- Küçükparlak İ. (2017). Doktor korkusu. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 32(2), 149-151.
- Ladds E, Rushforth A, Wieringa S, Taylor S, Rayner C, Husain L, Greenhalgh T. (2021). Developing services for long COVID: lessons from a study of wounded healers. *Clinical Medicine*, 21(1), 59-65.
- Lipp MR. (1980). *The Bitter Pill: Doctors, Patients, and Failed Expectations*, New York, Harper and Row, p. 204.
- Martin P. (2010). Celebrating the wounded healer. *Notes for Contributors*, 26(1), 10-19.
- Mealer M, Jones J. (2013). Posttraumatic stress disorder in the nursing population: a concept analysis. *Nursing Forum*, 48(4), 279-288.
- Meleis AI. (2012). *Theoretical Nursing Development and Progress*, 5 th edition, Philadelphia, Lippincott William & Wilkins.
- Missouridou E, Mangoulia P, Pavlou V, Kritsotakis E, Stefanou E, Bibou P. ve ark. (2022). Wounded healers during the COVID-19 syndemic: compassion fatigue and compassion satisfaction among nursing care providers in Greece. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(4), 1421-1432. <https://doi.org/10.1111/ppc.12946>
- Oxford Learner's Dictionaries (2023). Erişim tarihi: 08.03.2023, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/healer?q=healer>
- Özyeşil Z, Arslan C, Kesici Ş, Deniz ME. (2011). Bilinçli farkındalık ölçeği'ni Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 225-235.
- Piredda M, Fiorini J, Marchetti A, Mastroianni C, Albanesi B, Livigni L. ve ark. (2022). The wounded healer: a phenomenological study on hospital nurses who contracted COVID-19. *Frontiers in Public*

- Health, 10, 867826. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.867826>
- Schneider K, May R. (2012). *The Psychology of Existence*. New York, McGraw Hill Education.
- Schwab D, Napolitano N, Chevalier K, Pettorini-D'Amico S. (2016). Hidden grief and lasting emotions in emergency department nurses. *Creative Nursing*, 22(4), 249-253.
- Sen, C. K. (2021). Human wound and its burden: updated 2020 compendium of estimates. *Advances in Wound Care*, 10(5), 281-292. <https://doi.org/10.1089/wound.2021.0026>
- Sol M, Luna A. (2019). *The Spiritual Awakening Process*. Luna & Sol Pty Ltd.
- Straussner SLA, Senreich E, Steen JT. (2018). Wounded healers: a multistate study of licensed social workers' behavioral health problems. *Social Work*, 63(2), 125-133. <https://doi.org/10.1093/sw/swy012>
- Streeter AM. (2017). *The wounded healer: lived experiences of self identified wounded counselors*. Texas A & M University-Corpus Christi.
- Tenzin-Dolma L. (2008). *Healing Mandalas: 30 Inspiring Meditations to Soothe Your Mind*. Body & Soul, Duncan Baird.
- Topçu Ç, Baker ÖE, Aydın YÇ. (2016). Temel empati ölçeği Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34), 174-182.
- Türk Dil Kurumu (2020). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Erişim tarihi: 28.05.2020, <https://sozluk.gov.tr>
- Walker LO, Avant KC. (2011). *Strategies for Theory Construction in Nursing*. 5 th edition, Boston, Prentice Hall.
- Zerubavel N, Wright MOD. (2012). The dilemma of the wounded healer. *Psychotherapy*, 49(4), 482-491.